

Кылаас чааһа «Анастасия Саввична Сыромятникова – саха бастакы дьахтар суруйааччыта»

Автор: Степанова Екатерина Прокопьевна, алын сүһүөх кылаас учуутала

«А.С.Сыромятникова аатынан Арыы-Толоон сүрүн оскуолата»

Томпо оройуона

Тиэмэтэ: «Анастасия Саввична Сыромятникова – саха бастакы дьахтар суруйааччыта»

Сыала – соруга: Анастасия Саввична Сыромятникованы кытары билиһиннэри, кини олобун, айар үлэтин сырдататы, киниэхэ убаастабылы, ытыктабыллаах сыһыаны иитии.

Туһанар тэрил: проектор, экран, компьютер.

Уруок хаамыта

1. Тэрээһин чааһа

- Үтүө күнүнэн!

2. Уруокка көбүтүү

- Бүгүн биһиги биир дойдулаахпыт, Саха сириг бастакы дьахтар суруйааччытын Анастасия Саввична Сыромятникова туһунан билсиһиэхпит.

Анастасия Саввична Сыромятникова (слайд көрүү)

1 слайд. Тохсунньу 24 күнүгэр 1915 с. уруккута Таатта оройуонун Эһэ нэһилиэгэр Хочо диэн сиргэ (билигин Томпо оройуонун Байаҕантай нэһилиэгэ) биэс оҕолоох Матрена Васильевна уонна Савва Николаевич Сыромятниковтар диэн ыалга иккис оҕон төрөөбүтэ. Оҕо сааһа олус кэрэ айылҕалаах Хочоҕо ааспыта.

2 слайд. Анастасия Саввична Кириэс-Халдыайы сэттэ кылаастаах оскуолатын бүтэрбитэ, онтон куоракка киирэн педрабфакка үөрэммитэ. Кэлин ССКП Саха сиригээҕи обкомун икки сыллаах

партийнай оскуолатын, Москваҕа М.Горькай аатынан Литературнай институт иһинэн үлэлиир, эмиэ икки сыллаах Үрдүкү литературнай куурустары бүтэрбитэ.

3 слайд. Литературнай үлэһит быһыытынан кини «Кыым» хаһыат редакциятыгар, Саха сиринээҕи кинигэ кыһатыгар, «Эдэр коммунист» хаһыат редакциятыгар отдел сэбиэдиссэйинэн үтүө суобастаахтык, кыһамныһаахтык үлэлээбитэ. 1968 сылтан кини суруйааччы буолан наар суруйар, айар үлэнэн дьарыктаммыта.

4 слайд. Анастасия Саввична маннайгы кэпсээннэрэ уонна очеркалара өссө 1938 с. бэчээттэммиттэрэ, онтон ыла кини аата саха ааһааччыларыгар биллэн барбыта. Сэрии кэнниттэн киэнник биһирэммит кинигэлэрэ тахсыбыттара. Ол курдук «Хопто» (Дьокуускай, 1950 с.), “Кыһыл балык” (Дьокуускай, 1956 с.), “Көңүл сардангата” (Дьокуускай, 1958 с.) диэн кинигэлэр тахсаннар, А.С.Сыромятникова үүнэн-сайдан иһэр, талааннаах суруйааччы быһыытынан киэнник биллэн барбыта. «Хопто» диэн кэпсээннэр хомуурунньуктара 1951 с. ытыллыбыт оҕолорго аналлаах уус-уран кинигэлэр Бүтүн Союзтааҕы конкурстарыгар кыттан анал бириэмийэни ылбыта.

5 слайд. 1970-1980 сылларга Анастасия Саввична олус айымныһаахтык үлэлээбитэ. Бу бириэмэҕэ киэнник биллибит кинигэлэрэ: “Киэн аартыкка” (Дьокуускай, 1976 с.), “Сүрэх кыыма” (Дьокуускай, 1983 с.), “Сэһэннэр” (Дьокуускай, 1985 с) тахсыбыттара. Суруйааччы кэпсээннэригэр уонна сэһэннэригэр сэбиэскэй дьон сэриигэ уонна үлэҕэ хорсун быһыылара, норуот үтүө үгэстэрэ, сырдыкка, кэрэҕэ уонна көңүлгэ тардыһыта киэнник ойууланан көрдөрүллүбүттэрэ.

6 слайд. Анастасия Саввична «Кыыс хотун» диэн улахан романа икки кинигэнэн тахсыта саха уус-уран литературатын сайдыытын биир бастын туоһутунан буолбута. “Кыыс Хотун” роман 1981 с.

Москваға нууччалыы тылбаастанан тахсыбыта. Онтон “Күөх дуолум барахсан” диэн кинигэтэ Дьокуускайга тахсыбыта.

7 слайд. Уус-уран литератураҕа ситиһиилэрэ, араас көрүннээх общественнэй үлэтэ үрдүктүк сыаналанан, Анастасия Саввичнаҕа СР уонна РФ культуратын үтүөлээх үлэһитэ диэн бочуоттаах ааттар инэрйллибиттэрэ, кини элбэх мэтээлинэн уонна бочуотунай грамоталарынан наҕараадаламмыта.

8 слайд. Анастасия Саввична бэйэтин тус олоҕор эмиэ дьоллоох этэ. Олоҕун аргыһа, кэргэнэ Спиридон Ксенофонович Дмитриевтыын 46 сыл устата өйдөһөн-өйөһөн олоҕорбуттара, биэс оҕону төрөппүттэрэ (Емельян, Петр, Егор, Полина, Надежда).

9 слайд. А.С.Сыромятникова төрөөбүт дойдутугар – Кириэс Халдыайыга, Арыы-Толоонго элбэхтэ сылдьар, сынньанар, олус дуоһуйар этэ. Кириэс-Халдыайы кэрэ айылҕатын, кини ыраас суобастаах , үтүө дууһалаах, үлэһит дьонун суруйааччы бэйэтин тиһэх романыгар – “Күөх дуолум барахсан” диэн айымньытыгар уус-ураннык ойуулаан уонна уобарастаан киллэрбитэ. Анастасия Саввична төрөөбүт дойдутун туһунан икки киинэни онорторон көрөөччүлэри астыннарбыта. Билигин бу киинэлэр НВК архыыбыгар ууруллан сыталлар.

10 слайд. Анастасия Саввична норуот үөрэҕириитин уонна республика социальной-экономическай сайдыытыгар киллэрбит улахан кылаатын үрдүктүк сыаналаан, Саха Республикатын Президентэ В.А.Штыров 2005 сыл от ыйын 11 күнүнээҕи Ыйааҕынан А.С.Сыромятникова аатын Томпо оройуонун Байаҕантай нэһилиэгин Арыы-Толоон сүрүн оскуолатыгар инэрбитэ.

3. Бэйэ билиитин тургутуу

1. А.С.Сыромятникова хас сыллаахха уонна ханна төрөөбүтэй?
2. Оҕо сааһа ханнык алааска ааспыттай?
3. Хас кылаастаах оскуоланы бүтэрбитэй?

4. Оскуола кэнниттэн ханна үөрэммитэй?
5. Маннайгы кэпсээнэ хас сыллаахха бэчээттэммитэй ?
6. Ханник кинигэлэри суруйбутай ?
7. Оџолорго аналлаах кинигэлэрин аата ?
8. Ханник романа нууччалы тылбаастаммытай ?
9. Анастасия Саввична үрдүкү наџараадалара ханниктарый?
- 10.Хас оџолоох этэй ?
- 11.Ханник кинигэтигэр төрөөбүт дойдутун үлэһит дьонун туһунан суруйбутай ?
- 12.Төрөөбүт дойдутун туһунан хас киинэни уһуларбытай ?
- 13.Хас сыллаахха биһиги оскуолабытыгар А.С.Сыромятникова аата инэриллибитэй ?

4. Бэйэни сыаналаны

- Туох сананы биллигит ?
  - Ордук тугу сөбүлээтигит?
5. **Түмүк.** Уруогу манник тылларынан түмүктүүбүн. Биһиги биир дойдулаахпыт, А.С.Сыромятникова саха бастакы дьахтар суруйааччыта буоларынан киэн туттабыт, убаастыбыт, сүгүрүйэбит !